

Esko Seppänen oli kutsunut Brysseliin joukon suomalaisia tiedemiehiä ja

-naisia sekä kulttuurihenkilöitä keskustelmaan yhteiskunnan tilasta ja

vasemmistosta. Seminaari tuotti tässä julkaistavia johtopäätöksiä.

Keskustelu näistä asioista jatkuu, ja siihen voi osallistua lähettämällä

oman kommentin sähköpostiosoitteeseen: vapaavas@kaa.peli.fi

Motto: "Vasemmistolaiset ovat kuin sudet: huolestuttavan harvinainen laji, joka on sekä uhattu että pelätty. Enää harvoin tarjoutuu mahdollisuus nähdä suuria laumoja."

Yhteiskunta

Yhteiskunnan järjestymisessä on tapahtunut suuri sosiaalinen ja poliittinen murros, joka koskettaa kaikkea perheestä työelämään. Yksi kuva siitä on Tarja Halosen voitto presidentinvaalissa. Suurin ryhmä hänen tukenaan olivat toimihenkilönaiset, jotka ovat kaikkien tulevien vaalien äänestäjien etujoukko. Häntä äänesti sellainen yhteiskunnan erilaisista vähemmistöistä koostuva enemmistö, joka on hajanainen, keskenään eripurainen ja poliittisesti laiskanlainen.

Yhteisenä tavoitteena uuden tulemisessa pitää olla oikeus kokonaiseen elämään sekä miehille että naisille; sellainen joka koostuu työstä, perheestä ja perusturvasta.

Poliittisesti hallinnoivassa asemassa oleva porvaristo tuli valtaan liberalismien aattein. Poliittinen liberalismi oli taistelua yksinvaltaa ja harvainvaltaa vastaan. On erotettava toisistaan poliittinen ja taloudellinen liberalismi. Vasemmiston ei ole mahdotonta johtaa ideoitaan poliittisesta liberalismista. Sen sijaan taloudellinen liberalismi, jonka lapsi on uusliberalismi, on vasemmistolle mahdoton aateperusta. Voidaanko erottaa toisistaan yhteiskunta, johon vaikutetaan poliittisesti ja jossa voidaan toteuttaa demokratiaa, ja talous, johon ei voida vaikuttaa poliittisesti ja johon ei kuulu demokratia?

Politiikka on menettänyt primaattinsa taloudelle, joka on menettänyt sen (länsimaissa) tekniikalle. Sitä, mitä se merkitsee, on tutkittava ja kuvattava teoreettisesti, jotta voidaan tehdä ja korjata toimintasuunnitelmia.

Uusliberalismi on pääomien globalisaatiota ja valtion alasajoa sosiaalisen turvallisuuden takuuvoimana. Sen perusyksilö on homo economicus, mutta siitä on tullut massaindividualismia. Se pukeutuu talouden termeihin, ja vaihtoehdottomuus esitetään taloudellisina pakkoina.

Uusliberalismi on siirtänyt talouden toiminnan painopisteen yhteisön edusta osakkeenomistajien taloudelliseen etuun. On hyökättävä sen kansantaloustieteen kimppuun, joka on tämän opin teologia. Pakkoja vastaan on käytävä etujen politiikalla.

Uusliberalismi syrjäytti keynesiläisyyden, eikä siinä ole kirjoitettu auki (toisin kuin keynesiläisyydessä), mitä on tehtävä täystyöllisyyden aikaansaamiseksi. Vanha keynesiläisyys oli solidaarisuusoppi, kun taas uusliberalismi edustaa itsekästä ajattelua.

Uusliberalismia tulee analysoida kapitalismin ideologiana. On välttämätöntä osoittaa, missä kaikessa se ilmenee ja millaisia "pakkoja" se tuottaa. Vaihtoehdottomuuden ilmapiiri on torpedoitava tuomalla keskusteluun maailmalla esitettyjä - uusliberalistisesta evankeliumista poikkeavia - näkemyksiä. On oltava kanavat auki maailmalle

Tämän päivän tietoyhteiskunta on pikemminkin tietokoneyhteiskunta? Tieto-sanalla sijasta on perustellumpaa käyttää termiä

informaatioyhteiskunta, sillä informaatio on vain tiedon raaka-aine. Informaatioteknologia on kasvun väline, eikä se tunne kasvun rajoja. Puhe informaatioyhteiskunnasta on käännettävä ylösalaisin. On tutkittava ja kysyttävä, mitä ihmiset tarvitsevat ja miten he kokevat informaatioyhteiskunnan.

Sähköinen kapitalismi ei ole yhteiskunta vaan globaaliset markkinat. Markkinat ja demokratia eivät edellytä toisiaan. Markkinatalous-sanalla kunnioitetaan nykyistä järjestelmää, joka ei ole tasa-arvoinen työnantaja-työntekijä-suhteessa. Työntekijöiden valtaosa toimii pakkotilassa sitä tiedostamatta.

Tarvitaan kannan määrittäminen valtioon ja vahvan valtion ideaan. On määritettävä valtion edustavuus. Valtion on taattava perusturvallisuus. Kansakunta edustaa yhteisöllisyyttä etnisessä mielessä. Jos vain yhteenkuuluvuuden tunne voi tuottaa solidaarisuutta, voidaanko sitä tuntea omista taloudellisista eduista luopumiseen asti vain kansallisvaltiossa? Mikä on yksilön omavastuu itsestä?

On selvitettävä ja syvennettävä solidaarisuus globalisaation taustaa vasten.

Vain valtio voi ulottaa demokratian talouteen, mutta ei kansallisvaltio; e-taloudessa ei ole kansallisia rajoja. EU-valtiollakaan ei ole taloudellisia rajoja.

On hyväksyttävä markkinat, mutta luotava erilaiset markkinat. Sitä on yritetty, mutta tuloksia ei ole saatu, ja yrityksistä vaietaan.

Reaalisosialismissa tiedettiin, että kriisi tulee, mutta mitään ei tehty. Me uskomme, mutta emme voi olla yhtä varmoja, että reaalkapitalismi on ajautumassa kriisiin.

On tutkittava, miksi Venäjää ei voi rahallakaan valloittaa.

Oikeisto nousee, kun teknologia tuottaa politiikan.

Konservatismi ei ole oppi, joka olisi kirjoitettu auki.

Sähköinen kapitalismi

On tapahtunut objektiivinen muutos. Uusi teknologia on tuonut mukanaan talouden transformaation e-taloudeksi. Ovat syntyneet uudet kasvun alat. On opittu tuottamaan hötörahaa tyhjästä. Aika on kävellyt Marxin talousteorioiden yli, vaikka filosofisesti häntä ei ole ylitetty. E-talouden syntyyn on vaikuttanut uusien sfäärien saattaminen kaupallisuuden piiriin. Pörssiin on tuotettu uutta kaupattavaa IT- eli teknologiaosakkeiden ohella .com-yhtiöissä sekä myös laajamittaisilla valtioiden omaisuuksien privatisoinneilla. Osakkeet ovat rahaa, joilla ei ole vastinetta reaalitaloudessa.

On teoretisoitava siitä, missä eletään.

Kapitalismi (markkinatalous?) on osoittautunut elinvoimaisemmaksi ja kapitalistit ovelammiksi kuin vielä 70-luvulla osattiin uskoa. Mitä haetaan sosialismin tilalle? Jotain kokonaan uuttako vai vain jonkinlaista globaalikeynesiläisyyttä?

Globalisaatio on lyhytkestoinen vaihe maailmanhistoriassa, sillä se perustuu luonnonvarojen riistoon ja teknologiseen determinismiin. Sen johdosta tapahtuu pörssien kautta par´aikaa jättiläismäinen omaisuuksien uusjako, Suomessakin. Pitääkö vasemmiston rakentaa talousoppinsa sen varaan, että tulee pörssiromahdus ja lama? Onko se ainoa ulospääsy markkinoiden tuottamasta umpiperästä? Mitä muuta meillä on asettaa kapitalismin tilalle kuin romahdus ja lama?

Yhteiskunnallisessa tietoisuudessa on vaikea löytää vastustajat, ja näin on sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Yhteiskunnissa on erilaisia toimijoita, jotka eivät toimi johdonmukaisesti yhdestä ainoasta (oikea-vasen) näkökulmasta tarkasteltuna.

On tapahtunut subjektien atomisoituminen. Sähköinen verkostoitumisen teknologia ei poista atomisoitumista, mutta sen avulla voidaan luoda uudenlaista yhteisöllisyyttä.

Julkisen tilan valtaus

Julkinen tila on jälleenrakennettava estämään ihmisyyden atomisointia. Sitä varten ei kuitenkaan pidä tuottaa totaalisia kehikoita, koska muutosliikkeet muodostuvat intressien pohjalta ja voivat olla keskenään ristiriitaisia ja heterogeenisiä.

Politiikan perussuunnan muuttaminen edellyttäisi koko nykykulttuurin kriittistä tiedostamista. Se on nykyoloissa epärealistinen tavoite.

Suhteellisen vähäisiä voimavaroja ei kannata keskittää kokonaisuuden tiedostamiseen ja muuttamiseen? On parempi tyytyä osauudistuksiin, jotka parhaimmillaan saattavat luoda mahdollisuuksia myös kokonaan uuden tulemiselle.

Politiikassa on tapahtunut organisaatioperinteen rikkoutuminen, kun mikään puolue ei enää organisoisi ihmisiä.

Liike voi organisoitua, jos se haluaa. On voitava yhdistää ihmisiä poliittisesti, ja siitä voi seurata yhteisöllisyyttä. Nyt ei ole siihen poliittista välinettä = puoluetta.

Tarvitaan joustavia toiminta- ja organisaatiomuotoja ja desentralisoitua yhteistoimintaa. Mutta jos toimitaan poliittisesti ilman jäsenkirjaa, systeemin päätösvaltaa käyttää jäsenkirjallinen vähemmistö.

Vihreät tuottavat turvallisuutta luonnossa elämistä, punaiset taas yhteiskunnallista elämistä varten.

Julkisuuden haltuunotossa on asetettava tiedonvälittäjät ja propagandan monistajat ahtaalle. On tehtävä otsikontekijät, uutistenvallinnan kriteerit ja asioiden käsittelytapa kyseenalaiseksi.

Entistä tärkeämpi on poliittisen sanoman "paketti". Entistä tärkeämpiä ovat brandit ja imagot. Visuaalisuus määrittää myös sisältöä. Sähköinen kapitalismi ja maailman muutos on otettava tosissaan: poliittinen sanoma on puristettava digitaaliseen muotoon biteiksi? Poliitiikkaa tehdään tänään television, internetin ja sähköpostin kautta. On tuotettava sisältöjä uudella tavalla.

Vasemmistolaisuuden täytyy olla taistelua asioiden julkisuuden ja sananvapauden puolesta, koska se tarvitsee molempia. Niin on mahdollista vastustaa syrjintää, virkakieltoa, yksipuoluejärjestelmää sekä auktoriteetteja.

Muutosvoimat täytyy määritellä uudelleen. Muutokseen ei riitä enää

työväenluokka, sivistyneistö ja niitten muodostama etujoukko. Mitä on edistys? Kantaa ottamaton, raukkamainen älymystö on pölömystö. Puoluepolitiikan rinnalle on noussut yhä merkittävämpi suoran kansalaistoiminnan perinne. Vanhan vasemmiston on nähtävä se uuden vallan muodon syntymisenä, ei rekrytointikenttänä. Tämän perinteen tärkeimpiä ajatuksia on autonomian ja solidaarisuuden yhdistäminen: paikalliset elämänmuodot ja globaalit kamppailut. Juuri sitä kautta parhaiten yhdistyvät sosiaaliset ja ympäristöä koskevat näkökohdat. On tutkittava aktiivisesti lokaalin toiminnan suhdetta globaaleihin tavoitteisiin.

Kestävä kehitys on kestävää kasvua kun sen pitäisi olla kestävää elämää.

Enemmän kaikkea vai vähemmän kaikkea? Vähemmän ihmisiä, vähemmän roskaruokaa, vähemmän nälkää, vähemmän yhden hengen asumuksia, vähemmän kulkuvälineitä, vähemmän julkaisuja jne. Yhteiskunnan monimuotoinen todellisuus tuottaa kirjon monimuotoista ajattelua, kansalaisjärjestöjä ja suoraa toimintaa. Vasemmiston on kyettävä toimimaan tässä kentässä yhdessä muiden kanssa muita arvostaen.

On tuotettava keskinäistä luottamusta aikaansaavia rakenteita ja edistettävä kriisinhallintaa ihmisten keskuudessa, mahdollisesti myös autonomisesti.

Vasemmisto

Vasemmiston tehtävä on rakentaa yhteiskunta uudelleen. On teoritisoitava, oltava mukana erilaisissa liikkeissä niiden päämäärien tukemiseksi sekä arvioitava erilaisia intressejä kriittisesti. Tarvitaan sosiaalisia rakennusmaita.

Tärkeimpänä vasemmiston haasteena on punavihreyden konkreettinen

toteuttaminen. Sekä sosiaalisten että ekologisten ongelmien syyt ovat usein samat: pääoman intressit. Esimerkiksi syrjäseutujen työllisyyskysymysten ja luonnonsuojelun välisen vastakkainasettelun näennäisyys on nostettava julkisuuteen.

Säilyvää vasemmistolaisuudessa on solidaarisuus, oikeudenmukaisuus ja toiminnallinen käytännöllisyys. Solidaarisuus ei ole hyväntekeväisyyttä, vaan etujen yhteisyyden tajuamista ja toimintaa sen mukaan.

Säilyvää on myös ihmisoikeuksien puolustaminen, ja niistä tärkein on oikeus elämään: rauha ja aseistariisunta laillisen tappamisen lopettamiseksi. Rauhanasia kytkee toisiinsa sekä turvallisuusintressin että yhteiskunnan voimavarojen kohdistamisen inhimillisiin ja järkeviin kohteisiin. Suomi on pyrittävä pitämään kansainvälisten konfliktien ja Naton ulkopuolella yritettiin osallistumista kaupitella millä verukkeella tahansa.

Eurooppalainen vasemmisto on selkeästi antirasistinen. Vasemmistolla on suhteellisen suuri kannatusosuus erilaisten maahanmuuttajien parissa. Vasemmisto puolustaa erilaisuutta äärioikeiston haluamaa samanlaistamista vastaan.

Vasemmistolaisuus on yksityisomistukseen kuuluvan vallan rajoittamisesta, tapahtukoon se sitten reaalisesti tai virtuaalisesti. Se on osa alkuperäistä ideaa. Sitä täydentää ja siitä seuraa vaatimus itsehallinnosta.

Vasemmistolaista politiikkaa ei voi tehdä, jos vasemmisto on hallitusvastuussa sidottu oikeistolaiseen ja oikeistolaisten johtamaan politiikkaan. Hallituksessa olo tukahduttaa dialogin ja kritiikin. Syntyy omantunnon ja periaatteellisuuden ristiriita. Hallitusyhteistyö kokoomuksen kanssa on kompromentoinut vasemmiston puhettavan Suomessa.

Yhteisöllisyys syntyy luottamuksesta. Vasemmiston ongelma on, miten synnytetään uusluottamus hallinnon ja kapinoinnin välille. Miten vähennetään pelkoja, mistä saadaan uskallusta? Onko yhteisiä etuja, ja jos on, niistä on taisteltava rinta rinnan. Vain yhteinen toiminta luo uutta yhteisöllisyyttä. Vasemmistoliiton johtajat ovat ajautuneet yhteisessä

toiminnassa yhteisöllisyyteen oikeiston kanssa?

Vain demokraattisesti organisoitunut ja toimiva vasemmisto voi puolustaa ja kehittää demokratiaa: kunnissa, kansallisvaltioissa, Euroopassa ja maailmassa. Tässä merkityksessä vasemmistoliitto on kuollut. Kokemukset siitä, miten tähän on tultu, tuottavat turhautumista ja vastustusta.

Vaatimus julkisesta omistuksesta on aina ollut yksi vedenjajista oikean ja vasemman välillä. Yksityistämisen lopettamisen vaatiminen on järkevää mutta ei radikaalia. Sama koskee toimeentulotuen määrärahojen lisäämistä, jotta voidaan lopettaa seurakuntien yms. ruokajonot. Työttömyyden tuntuva vähentäminen on askel eteenpäin, mutta ei uutta. Näissä asioissa vikana on tavoitteiden vaatimattomuus. Kapitalismin joustavuus taannee, että nämä uudistukset on mahdollista saavuttaa ilman että kapitalismin perusolemus horjuu.

Uuteen vasemmistolaiseen ajattelutapaan kuuluu vahva sosiaalinen ja ekologinen omatunto. Onko vasemmalla oleminen pelkästään omantunnon asia?

Vasemmiston on rikottava annetut rajat ja murrettava uusliberalistiset pakot. Ilman, että on vaihtoehto kapitalismille, vain puolustetaan vanhaa.

Kun vasemmisto on puolustava voima, se on säilyttävä eli siis konservatiivinen voima. Vasemmistosta puuttuu uutuusarvoa ja siihen liittyvää uutuuden viehätystä. Mitä voisi uusi olla?

Se voisi olla erilaisuutta sekä yhteiskunnan ja luonnon diversiteettiä, samanlaistamisen vastustustamista, kontrollin vähentämistä, "puhdistautumisen" lopettamista ja vetäytymismahdollisuuksia.

Uusi voisi olla yksilön ja yhteiskunnan suhteen uusmäärittelyä, yrittäjyyden uudelleenarviointia, vapauden ihanteiden rehabilitointia, uusyksilöllisyyden kehittelyä massaindividualismia vastaan ja vapaiden yksilöiden yhteisön rakentamista.

Taloudelliselle toiminnalle on vasemmiston asetettava kahleita, esteitä, rajoitteita, kieltoja sekä rajoituksia, kun muu ei auta. Kysymys kuuluu, voiko se olla uskottavaa. Talouskasvu- ja ympäristörasitusopeille on

tuotettava vasta-oppeja myös taloustieteeseen.

Samaan aikaan on lisättävä tietoa arkielämästä: miten kansalaiset elävät, mitä he haluavat, mitä heille merkitsevät poliittiset päätökset arkielämän tasolla ja tämä kaikki useasta näkökulmasta katsottuna. Arkivasemmistolaisuus on työajan lyhentämistä ja hyvää sosiaaliturvaa. Vasemmisto voi olla ihmisten organisoimista ja tilan tekemistä organisoitumiselle. Se voi olla uusia verkostoja tai vanhojen verkostojen yhdistämistä.

Demokratia ja yhteisöllisyys

Vasemmistoa on lähdeittävä kehittämään aktiivisen kansalaistoiminnan kautta, verkostoitumalla, välittämättä puolueista ja olemassa olevista organisaatioista. Kaiken hyvän perusta on demokratia, kun taas kaiken pahan alkujuuri on uusliberalistisen globaalin kapitalismin tuottama ja vaalima demokratiavaje. Se estää ongelmien tiedostamisen ja niiden ratkaisun. Demokratian laajentumiselle on reaaliset mahdollisuudet olemassa, mutta markkinakoneisto (tietoyhteiskunta!?) estää niiden hyväksikäytön.

Vasemmiston on esiinnyttävä demokratian asianajajana ja osoitettava, mistä vaje johtuu kansallisesti ja kansainvälisesti.

Demokratia edellyttää sivistystä ja yksilön vapautta liittyä yhteen muiden kanssa. Se edellyttää mahdollisuutta ottaa (julkinen) tila haltuun.

Demokratiavaje on vaikenemista, demokratia on dialogia. Koulu on ideologinen laitos, joka ei kannusta demokratiaan. Koulujärjestelmä tuottaa tyhmyyttä eikä demokratiakelpoisia yksilöitä. Tiede palvelee alistamista.

Ennen oli tärkeää paikallinen demokratia, kun oli samat toimintatilat (työväentalot jne) kaikille työväen toiminnoille kuoroista ja

urheiluseuroista puolueosastoihin. Se synnytti vahvoja yhteisöjä. Nyt työyhteisöt ja vapaan kansalaistoiminnan tilatkin ovat pirstoutuneet, eikä ole sellaista paikallista yhteisöllisyyttä, joka laventaisi demokratiaa. Demokratian ja tasa-arvon lähtökohta on tieto. On nostettava vahvasti esille se, että kaikille on taattava ja turvattava tiedon saanti. Tämä lähtee liikkeelle monipuolisen, yhtenäisen ja laajan koulutuksen järjestämisestä.

EU:n komissiossa Liikasen vastuulla on tietoyhteiskunta kaikille-projekti, jonka avulla jäsenmaiden olisi tuotava koneet ja taidot jokaisen kansalaisen ulottuville. Onko se liian teknologinen tavoite?

Demokratiassa tarvitaan aina oppositio, ja jos sitä ei muuten ole, onko sen tuottaminen vasemmiston historiallinen tehtävä?

Yksilöiden ja ihmisten oikeudet ja demokratia eivät toteudu ilman kansainvälistä - demokraattista - puuttumista yhteisöjen sisäisiin asioihin? Boikotteja ja väkivaltaa saa käyttää vain kansainvälisen yhteisön laillisten päätösten jälkeen.

Uusyhteisöllisyys on uutta demokratiaa: verkostoitumista ja itseorganisoitumista, kuulumista johonkin joukkoon joillakin siteillä. Pitäisi olla kansainvälistä yhteistyötä ylikansallisia kapitaalitahoja vastaan. Mitä voisi olla kansainvälinen demokratia?